

**МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ПРИДАТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Запропонований метод дозволяє покращити відбір працівників державної служби з надзвичайних ситуацій, що в свою чергу збільшить їх ефективність під час виконання їх професійної діяльності.

Ключові слова: функціональний стан, професійна придатність, функціональна стійкість.

Методологічною основою будь якої професійної придатності є вимоги професії до функціонального стану організму, як здатність успішно додати і удосконалювання у професії [1]. Вимоги професії, як правило, сформульовані в професіограммі, яка включає в себе такі обов'язкові розділи: об'єкти професійної діяльності; види і задачі професійної діяльності; види діяльності, які домішують; якості, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності (професійно-важливі якості – ПВЯ), здатності, особистісні властивості, інтереси і схильності (індивідуально-психологічні властивості – ПІВ); якості, що перешкоджають ефективності професійної діяльності, області застосування професійних знань; класифікаційна карта професії.

Водночас, зміст професійної придатності можна розглядати, за аналогією з В.А. Коваленко (2000 р.), наступним чином. Професійна придатність є багатокомпонентним показником, який включає сукупність інтегративних компонентів таких, як фізіологічний статус (характеристика, що об'єднують статус ССС, біотехнічний статус, антропометричний статус, статуси ЦНС і дихальної системи в єдиний інтегративний компонент ПП); функціональну стійкість (рівень переносимості функціональних проб навантаження – другий інтегративний компонент); фізичну підготовленість і психологічний статус.

До переліку компонентів, використаних для розроблення методу визначення професійної працездатності працівників ДСНС, увійшли: функціональний стан (ФС), фізичний розвиток (ФР), функціональна підготовленість (ФП) і фізична працездатність (ФПЗ) які визначили фізіологічну складову методу

$$\text{ФС ПП} = \{\text{ФС}, \text{ФР}, \text{ФП}, \text{ФПЗ}\}$$

В свою чергу, психологічна складова професійної придатності включає: працездатність за теннінг-тестом (ПЗ_{ТТ}), рівень мотивації до успіху (РМ), стан уваги (СУ), тип психічного стану за Айзенком (АЙЗ), критичну частоту злиття світлових мигтінь (КЧЗСМ), латентний період сомато-сенсорної моторної реакції (ПП ССМР), особливої поведінки в складних ситуаціях (РФ) і самоконтроль поведінки (СП)

$$\text{ПС ПП} = \{\text{ПЗ}_{\text{ТТ}}, \text{РМ}, \text{СУ}, \text{АЙЗ}, \text{КЧЗСМ}, \text{ЛПССМР}, \text{РФ}, \text{СП}\}$$

Тоді професійна придатність працівника ДСНС дорівнює

$$\text{ПП}_{\text{ДСНС}} = \text{ФСПП} + \text{ПСПП}, 0 \div 1$$

і має такі градації (таблиця 1)

Таблиця 1 Градація рівня професійної придатності

Рівні професійної придатності ДСНС (категорії)	Значення РПП _{ДСНС}
I Рекомендований без обмежень	0,76÷1
II Рекомендовані з деякими обмеженнями	0,5÷0,75
III Не рекомендований	<0,5

Водночас, інтегральну оцінку професійної придатності (ІОПП) можна здійснювати і за такою методикою.

1. Визначається загальна кількість компонентів, що складають зміст і сутність ПП. Для першого випадку маємо 4 компоненти фізіологічної складової і 8 компонентів – психологічної, які для зручності позначимо $\Phi C_1 \div \Phi C_4$ і $ПC_1 \div ПC_8$.

2. Внесок кожного із компонентів в оцінку професійної придатності будемо оцінювати ваговим діагностичним коефіцієнтом для фізіологічної складової $W_{\Phi C}$ – від 1 до 4 і психологічної $W_{ПC}$ – від 1 до 8, шляхом його положення на відповідний компонент (поточне значення)

$$W_{\Phi C} \times \Phi C_1 \div W_{\Phi C} \times \Phi C_4 \text{ і } W_{ПC} \times ПC_1 \div W_{ПC} \times ПC_8$$

в результаті чого, отримаємо дві множини компонентів.

$$M_{\Phi C} = \sum_{i=1}^n W_{\Phi C} \times \Phi C_i \text{ і } M_{ПC} = \sum_{j=1}^m W_{ПC} \times ПC_j, \text{ і } i=1 \div n, j=1 \div m, n=4, m=8$$

3. Діапазон поточних значень для компонентів фізіологічної складової є нормованим і дорівнює від 0 до 1.

4. Діапазони поточних значень для компонента психологічної складової також нормований в діапазоні від 0 до 1.

5. Визначаємо інтегральну оцінку кожної із складових за формулами

$$IO_{\Phi C} = \frac{\sum_{i=1}^n W_{\Phi C} \times \Phi C_i}{\sum W_{\Phi C}}$$

$$IO_{ПC} = \frac{\sum_{j=1}^m W_{ПC} \times ПC_j}{\sum W_{ПC}}$$

після чого стримуємо результуючу (загальну) інтегральну оцінку професійної придатності

$$IO_{ДСНС} = IO_{\Phi C} + IO_{ПC} = \frac{\sum_{i=1}^n W_{\Phi C} \times \Phi C_i}{\sum W_{\Phi C}} + \frac{\sum_{j=1}^m W_{ПC} \times ПC_j}{\sum W_{ПC}}, \text{ і } 0 \div 1$$

В основу методу покладено досліджений здобувачем механізм визначення професійної придатності, який базується на відповідності професійно-важливих якостей (ПВЯ) працівника ДСНС його індивідуально-психологічним властивостям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Профессиональная и военно-прикладная физическая подготовка на основе экстремальных видов спорта : учебное пособие для вузов / С. А. Полиевский, Р. Т. Раевский, Г. А. Ямалетдинова ; под научной редакцией С. А. Полиевского, Г. А. Ямалетдиновой. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2020. — 378 с. — (Высшее образование). — Текст : непосредственный.

METHOD TO DETERMINE THE PROFESSIONAL SUITABILITY OF THE STATE EMERGENCY SERVICE OFFICERS

Abstract. *The proposed method allows to improve the selection of civil servants for emergencies, which in turn will increase their efficiency in the performance of their professional activities.*

Keywords: functional condition, professional suitability, functional stability.

Коваль Леонід Григорович – к. т. н., доцент, завідувач кафедри біомедичної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Криворучко Іван Олександрович – аспірант кафедри біомедичної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, vanghoste@gmail.com.

Koval Leonid Hryhorovych – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Biomedical Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Kryvoruchko Ivan Oleksandrovich – graduate student of the department Biomedical Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.